

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДЛЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

КУЛИК Н. М.

кандидат технічних наук

Слов'янськ

АБРАМОВА О. В.

здобувач

Київ

Управління витратами в сучасних ринкових і кризових умовах постає для управлінців на перший план. Цей процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, центрами виникнення та носіями, постійний контроль рівня витрат і стимулювання їх зниження ґрунтується на комплексному та всебічному аналізі витрат, що виникають у поточній діяльності підприємства.

Досягнення лідерства по витратах підприємства легкої промисловості вимагає постійного контролю за витратами в умовах нестабільного ринку цін та конкурентної боротьби.

Аналіз, як набір наукових методів і прийомів, які дозволяють виявляти закономірності поведінки витрат,

як об'єкта дослідження, ґрунтується на достовірній інформації та фактичних подіях.

Тому формування прозорої, адекватної та всебічної інформаційної бази про місця та центри виникнення витрат постає підґрунтям для ефективного управління, оперативного та стратегічного аналізу витрат виробництва.

Проблемами аналітичного забезпечення управління багато уваги приділяють такі науковці, як М. Г. Чумаченко, Дж. Шанк, В. Говиндараджан, С. З. Мошенський, Є. В. Мних та інші [1 – 3]. Вони зазначають, що інформаційне забезпечення економічного аналізу – це система одержання, оцінки, переробки даних, що створено з метою підготовки та обґрунтування управлінських рішень. Інші дослідники-аналітики [5, 6] у цілому підтримують таке визначення.

Прибуток, як бажаний результат діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, залежить від трьох складових: витрат на виробництво і реалізацію продукції, планової ціни одиниці продукції та обсягу реалізації продукції.

Виробництво у галузі легкої промисловості, зокрема на ринку ЗІЗ (засобів індивідуального захисту), є матеріаломістким. Сировина та матеріали, здебільше, імпортуються, що пов'язане з нестабільністю цін і поста-

вок. Планова ціна одиниці продукції обмежена зверху, що обумовлено особливостями на ринку ЗІЗ, де діє обмежена кількість виробників [1]. Обсяг реалізації продукції, у свою чергу, обмежений тендерними угодами.

У ситуації, що склалася, для одержання результату необхідно постійно аналізувати ці складові та визначати залежність між витратами, обсягом реалізації, ціною і прибутком підприємства. Головним завданням, на нашу думку, є пошук можливостей максимізації прибутку шляхом вибору найвигіднішого поєднання змінних і постійних витрат. Це входить до складу функцій процесу управління витратами.

Загальна структура економічного аналізу витрат підприємства включає в себе такі етапи:

- ✦ узагальнюючий аналіз витрат;
- ✦ аналіз граничного рівня витрат;
- ✦ аналіз виконання кошторису витрат;
- ✦ аналіз витрат за калькуляційними статтями;
- ✦ аналіз нормативної бази формування витрат за видами діяльності;
- ✦ аналіз витрат за центрами формування та відповідальності;
- ✦ аналіз впливу зміни витрат на кінцеві результати.

Слід відзначити, що економічний аналіз витрат підприємства стане підґрунтям процесу управління, тільки маючи змістовне інформаційне забезпечення.

Інформаційною базою для економістів-аналітиків підприємства легкої промисловості є вихідна інформація кошторисів витрат, дані бухгалтерського, статистичного та управлінського обліку, матеріали ревізій та обстежень.

Створюючи інформаційне забезпечення, треба дотримуватися таких принципів та вимог: цілісність, вірогідність, контроль, захист, однаковість, гнучкість, стандартизація та уніфікація інформації [1].

До складу інформаційного забезпечення входять методичні інструктивні (нормативні) матеріали, системи класифікації та кодування, а також інформаційні бази даних.

Джерелами інформації для аналізу служать дані звітного характеру, тобто документи управлінського обліку, статистична та бухгалтерська звітність.

Ці документи характеризують використання трудових ресурсів, коштів, фінансові результати, дані про витрати тощо. Використовуються дані фінансової звітності, баланс, звіти, а також податкова звітність.

Особливе місце у аналізі посідають відомості з облікових реєстрів, рахунків, статей, оборотних відомостей, карток та книг обліку, первинних документах, вимогах, нарядах, накладних, передавальних дорученнях тощо.

Усі види планів, що розроблено на фірмі, – плани виробництва, модернізації та стратегічного розвитку, фінансові, збутові, постачання, технологічна документація – широко використовуються для цілей аналізу.

Для проведення періодичного (щоденного, місячного, квартального та річного) оперативного аналізу витрат, спираючись на рекомендації [1, 2], ми вважаємо за доцільне пропонувати таку «пірамідальну» структуру формування інформаційного забезпечення (рис. 1).

1-й рівень – збирання даних з первинних джерел інформації (найбільший обсяг інформації) про виконання виробничих завдань, про наявність та рух матеріалів, сировини по технологічних переділах, постачання матеріалів, відвантаження готової продукції на склад і споживачу;

2-й рівень – дані планування та аналізу виробничих процесів, результати оцінки використання трудових ресурсів, завантаження обладнання, використання енергоносіїв, планування періодичних виробничих планів, планів постачання та збуту, планування підготовки серійного виробництва, дані про надходження коштів, облік витрат на виробництво, виконання адміністративних функцій та комерційну діяльність, визначення фактичної собівартості продукції;

3-й рівень – формування обмеженого набору ключових показників виробничого процесу, комерційної діяльності та фінансових результатів для першого керів-

Рис. 1. Структура формування інформаційного забезпечення на підприємстві легкої промисловості

ника та інших осіб, які уповноважені приймати управлінські рішення.

Кожний рівень із запропонованої структури даних несе інформаційне забезпечення для аналізу та контролю саме того об'єкта чи місця виникнення витрат, яке потрібно аналізувати саме зараз, при виникненні потреби аналізу чи контролю. Класифікація даних в групі саме для управлінського аналізу проводиться залежно від видів аналізу, що планується провести, потреб контролю, специфіки кожного підприємства залежно від особливостей виробництва та галузі.

Підсумуємо, що носії інформації для управлінського аналізу повинні бути чітко класифіковані відповідно до поставлених перед аналітичною або контролюючою групою фахівців завдань. Класифікація документації включає в себе не тільки ретельно відібрані первинні відомості для конкретного аналізу, а й зведені (проаналізовані) документи, які подані та оброблені для оперативного та стратегічного аналізу в попередній час. Також до інформації, яка аналізується, слід додавати незафіксовані у бухгалтерському (фінансовому) обліку, тобто управлінські данні, які є наслідком проведеного дослідження зовнішніх факторів роботи підприємства або галузі.

Прикладом складання такої інформаційної бази наведемо дослідження зі зниження собівартості взуття при збереженні його основних захисних функцій. Окрім документів, які фіксуються у реєстрах обліку (кошторису, паспорту виробу, калькуляційної картки) і є підставою для аналізу витрат по елементах, за статтями калькуляції, потрібні таблиці для ранжування кожної функції виробу, визначення функціональної значущості та проблемності (табл. 1). Ці документи ніде офіційно не зафіксовані, вони створені тимчасовою ініціативною групою у складі модельєра-конструктора, технолога, маркетолога, економіста, менеджера відділу постачання. Група визначила цінову планку, якої на той час вимагає ринок збуту саме цього товару, та почала пошук резервів зниження витрат саме на функціональному рівні. Звісно, паралельно з ними над вирішенням проблеми пошуку місць виникнення та зниження витрат працювали інші групи або окремо взяті фахівці. Наприклад, загальновиробничі витрати, відомості про які не впливають на ФВА, потрібні при складанні та контролю

бюджетів, аналізу відхилень, пошуку резервів зниження та усунення перевитрат саме з боку накладних витрат.

У ході ФВ аналізу досягнуто головної мети дослідження – зниження витрат на забезпечення мінімально необхідної функціональності захисного черевика майже у 4,5 раза. Захисний черевик набув конкурентоздатної вартості та успішно вигравав тендери, що проводилися Укрзалізницею та іншими державними підприємствами.

Таким чином, робота обліковців у сучасних умовах постає не тільки у фіксуванні інформації та поданні звітності, а й у вмінні чітко та повно подати її класифіковану та оброблену для того чи іншого виду аналізу.

У зв'язку із суворою необхідністю економити витрати на оплату праці вважаємо недоцільним у кожному підрозділі комерційного та виробничого блоку утримувати власних обліковців.

Функції з планування бюджетів, виробничих планів, веденню первинної документації, обліку постачання та збуту, обліку витрачання грошових коштів за центрами відповідальності доцільно покласти на багатофункціональний планово-економічний відділ. Цей відділ, залучаючи обмежену кількість персоналу, має очолити процеси розробки та заповнення первинної документації, її збирання та обробку для передачі її в найкращому вигляді та в оптимальній кількості відповідним керівникам для своєчасного прийняття обґрунтованих управлінських заходів.

ВИСНОВКИ

Сьогодні вимагає від управлінців глибокого, ретельного та постійного аналізу витрат та центрів їх виникнення. Головне ж підґрунтя для цієї кропіткої та відповідальної роботи – інформаційна база – не повинно зводитися до облікових даних, які є лише фіксуванням подій, що сталися. Тенденції з впровадження управлінського обліку принесли керівникам різних рівнів неупереджену та змістовну інформацію про справжній стан справ на фірмі. Самі по собі облікові документи не дають можливості для сучасного аналізу витрат. Потрібні дані нового рівня, класифіковані та адаптовані для конкретної ситуації та різних видів аналізу. Це дає можливість виводити своє підприємство на конкурентний рівень господарювання задля досягнення головної мети – одержання прибутку.

Таблиця 1

Формування інформаційної бази для функціонально-вартісного аналізу виробу «Чобіт на блочках» артикул

№	Носій інформації	Центр виникнення	Клас даних	Змістовність носія інформації для аналізу чи контролю
1	Структурна модель захисного черевика	Відділ моделювання	Обліково-управлінський 2 рівень	Склад виробу
2	Функціональна модель захисного черевика		Управлінський 3 рівень	Внесок кожної складової у функціональність виробу
3	Калькуляція витрат на матеріальні носії	Планово-економічний відділ	Обліково-управлінський 1 – 2 рівень	Матеріальні витрати по кожній складовій виробу
4	Паспорт виробу	Планово-економічний відділ	Обліково-управлінський 2 рівень	Інформація про виробничі та накладні витрати, з/пл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічний аналіз : Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка.– Вид. 2-е, перероб. і доп.– К. : КНЕУ, 2003.– 556 с.

2. **Мошенський С. З., Олійник О. В.** Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. Ф. Ф. Бутинця.– 2-ге вид., доп.– Житомир, 2007.– 704 с.

3. **Шанк Дж.** Стратегическое управление издержками / Дж. Шанк, В. Говиндараджан.– СПб. : Изд-во «Бизнес-Микро», 1999.– 342 с.

4. **Мних Є. В.** Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник.– К., 2008.– 513 с.

5. **Ластовецький В.** Облік і контроль технологічної та виробничої собівартості / В. Ластовецький // Бухгалтерський облік і аудит.– 2004.– № 5.– С. 17 – 19.

6. **Фролов Е.** MES-системы: оперативный функционально-стоимостной анализ для нужд производственного предприятия / Е. Фролов // Генеральный директор.– 2008.– № 9.– С. 76 – 79.

7. **Абрамова О. В.** Функціонально-вартісний аналіз спецвзуття відповідно до встановлених граничних витрат / О. В. Абрамова // Збірник наукових праць «Формування ринкових відносин в Україні».– К., 2011.– № 7-8.